Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
PEDRO CRUZ VILLALÓN
prednesené 8. septembra 2015 [1]

Vec C-489/14

A
proti
B

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal High Court of Justice (England and Wales), Family Division (Spojené kráľovstvo)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Súdna spolupráca v občianskych veciach — Právomoc, uznávanie a výkon rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností — Nariadenie (ES) č. 2201/2003 — Prekážka začatého konania — Články 16 a 19 — Konanie o rozluke vo Francúzsku a rozvodové konanie v Spojenom kráľovstve — Právomoc súdu, ktorý začal konať ako prvý — Pojem ‚potvrdená' právomoc — Ukončenie konania o rozluke v prípade nepodania návrhu v zákonom stanovených lehotách — Podanie návrhu na rozvod vo Francúzsku bezprostredne po skončení konania o rozluke — Vplyv nemožnosti začať rozvodové konanie v Spojenom kráľovstve z dôvodu časového posunu medzi dvoma členskými štátmi"

1. Súdny dvor má v tejto veci po prvý raz príležitosť zaoberať sa pravidlami prekážky začatej veci stanovenými nariadením Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1347/2000, [2] za veľmi osobitných okolností súvisiacich s duálnosťou konania o „otvorenie manželstva" vo Francúzsku.

2. Otázky položené vnútroštátnym súdom, ktorý sa domnieva, že ide o konflikt právomocí, ktorý vyplýva výlučne z nekalého postupu odporcu v spore vo veci samej a ktorý považuje za poľutovaniahodný, sa týkajú najmä výrazu „potvrdí sa právomoc" v zmysle článku 19 nariadenia č. 2201/2003. V spore vo veci samej síce skutočne existuje problém prekážky začatej veci v zmysle tohto ustanovenia, no ako ukážem v nasledujúcich úvahách, práve výklad pojmu „súd, ktorý ako prvý začal konať", v zmysle článkov 16 a 19 nariadenia č. 2201/2003 musí Súdnemu dvoru umožniť poskytnúť odpoveď na otázky vnútroštátneho súdu.

1 — Jazyk prednesu: francúzština.

2 — Ú. v. EÚ L 338, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243; ďalej len „nariadenie č. 2201/2003".

I – **Právny rámec**

A – *Právo Únie*

3. Článok 16 nariadenia č. 2201/2003 stanovuje:

„1. Konanie na súde sa považuje za začaté:

a) momentom podania písomnosti, ktorou sa začína konanie, alebo rovnocennej písomnosti na súde za predpokladu, že navrhovateľ neopomenul následne prijať kroky, ktoré musel prijať, aby zabezpečil doručenie písomnosti odporcovi;

alebo

b) ak sa písomnosť musí doručiť pred podaním na súd, momentom jej prevzatia orgánom povereným doručovaním za predpokladu, že žalobca neopomenul následne prijať kroky, ktoré musel prijať, aby zabezpečil podanie písomnosti na súde.“

4. Článok 19 ods. 1 a 3 nariadenia č. 2201/2003 stanovuje:

„1. Ak sa vedú konania týkajúce sa rozvodu, rozluky alebo anulovania manželstva medzi rovnakými účastníkmi na súdoch rôznych členských štátov, súd, ktorý začal konať ako druhý, aj bez návrhu preruší konanie, až kým sa nepotvrdí právomoc súdu, ktorý ako prvý začal konať.

…

3. Keď sa potvrdí právomoc súdu, ktorý ako prvý začal konať, súd, ktorý začal konať ako druhý, odmietne vykonávať svoju právomoc v prospech tohto súdu.

V takom prípade účastník, ktorý podal návrh súdu, ktorý začal konať ako druhý, môže podať svoj návrh na súd, ktorý začal konať ako prvý.“

B – *Francúzske právo*

5. Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania síce podal súd zo Spojeného kráľovstva, nie je v ňom však nijaká zmienka o práve Spojeného kráľovstva uplatniteľnom v spore vo veci samej. Naopak, zmieňuje sa o viacerých ustanoveniach francúzskeho občianskeho súdneho poriadku (code de procédure civile), ktoré je potrebné uviesť.

6. Článok 1076 občianskeho súdneho poriadku stanovuje:

„Ten z manželov, ktorý podá návrh na rozvod, môže tento návrh za každých okolností a dokonca aj v odvolacom konaní nahradiť návrhom na rozluku.

Opačné nahradenie je zakázané.“

7. Článok 1111 občianskeho súdneho poriadku stanovuje:

„Keď súd po vypočutí oboch manželov v súvislosti so zásadou prerušenia manželského života konštatuje, že navrhovateľ trvá na svojom návrhu, vydá uznesenie, ktorým môže účastníkom konania buď nariadiť nový pokus o zmier v súlade s článkom 252-2 občianskeho zákonníka, alebo im umožniť okamžité začatie rozvodového konania.

V oboch prípadoch môže nariadiť všetky predbežné opatrenia stanovené v článkoch 254 až 257 občianskeho zákonníka alebo ich časť.

Pokiaľ súd umožní začatie konania, uvedie vo svojom uznesení lehoty upravené v článku 1113 tohto poriadku.“

8. Článok 1113 občianskeho súdneho poriadku znie takto:

„Iba ten z manželov, ktorý podal pôvodný návrh, môže v lehote troch mesiacov od vydania uznesenia podať návrh na rozvod.

V prípade zmieru manželov alebo pokiaľ sa konanie nezačne v lehote tridsiatich mesiacov od vydania uznesenia, všetky tieto opatrenia stratia platnosť vrátane súhlasu so začatím konania.“

9. Článok 1129 občianskeho súdneho poriadku stanovuje:

„Konanie o rozluke sa riadi pravidlami stanovenými pre rozvodové konanie.“

II – **Skutkové okolnosti sporu vo veci samej**

10. Pani A[3] a pán B,[4] obaja francúzski štátni príslušníci, uzavreli manželstvo vo Francúzsku 27. februára 1997 po uzatvorení manželskej zmluvy o podielovom spoluvlastníctve podľa francúzskeho práva. Spolu so svojimi dvoma deťmi, dvojičkami narodenými 27. júla 1999, sa v roku 2000 usadili v Spojenom kráľovstve, kde sa im 16. júla 2001 narodilo tretie dieťa.

11. V roku 2010 odporca v spore vo veci samej opustil spoločné bydlisko manželov, ktorí odvtedy žijú fakticky oddelene.

A – *Konania začaté vo Francúzsku*

12. Dňa 30. marca 2011 podal odporca v spore vo veci samej návrh na rozluku na Tribunal de grande instance de Nanterre.

13. Zmierovacie pojednávanie, ktoré sa konalo 5. septembra 2011 a 8. novembra 2011, sa skončilo neúspechom.

14. Dňa 15. decembra 2011 Tribunal de grande instance de Nanterre v dôsledku toho vydal uznesenie o nedosiahnutí zmieru (č. RG 11/04305), v ktorom konštatoval prerušenie spoločného života manželov a stanovil opatrenia potrebné na vyriešenie rodinnej situácie do vydania konečného rozsudku. Tribunal de grande instance de Nanterre najprv podľa článku 5 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach[5] potvrdil svoju právomoc na rozhodovanie o predbežných opatreniach vlastných konaniu o rozluke a o vyživovacej povinnosti z dôvodu povinnosti podpory a konštatoval uplatniteľnosť francúzskeho práva. Odmietol však vykonávať svoju právomoc v súvislosti s rozhodovaním o opatreniach týkajúcich sa detí, na ktoré sú príslušné súdy Spojeného kráľovstva. Okrem toho manželom povolil začatie konania o rozluke. Navrhovateľke v spore vo veci samej ďalej na základe

3 — Ďalej len „navrhovateľka v spore vo veci samej“.

4 — Ďalej len „odporca v spore vo veci samej“.

5 — Ú. v. ES L 12, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42.

práva na podporu priznal právo na bezodplatné užívanie bytu, v ktorom rodina bývala, ako aj mesačné výživné v sume 5 000 eur, pričom odporca v spore vo veci samej mal dočasne zabezpečovať splácanie hypoték a ďalších úverov. Nakoniec určil notára, ktorý mal zostaviť súpis majetku manželov s odhadom jeho hodnoty.

15. Dňa 22. novembra 2012 Cour d'appel de Versailles (Francúzsko) vydal na návrh odporcu v spore vo veci samej rozsudok (č. RG 12/01345), ktorým v plnom rozsahu potvrdil uznesenie o nedosiahnutí zmieru vydané zo strany Tribunal de grande instance de Nanterre.

16. Dňa 17. decembra 2012 odporca v spore vo veci samej podal návrh na rozvod, ktorý však bol zamietnutý vzhľadom na to, že konanie o rozluke, na ktorú podal návrh 30. marca 2011 a tento návrh nevzal späť, stále prebiehalo.

17. Dňa 17. júna 2014 o 8.20 h, t. j. prvú hodinu prvého dňa nasledujúceho po uplynutí lehoty 30 mesiacov, počas ktorej je potrebné podať návrh na rozluku, lebo v opačnom prípade bude konanie ukončené, odporca v spore vo veci samej podal návrh na rozvod.

B – *Konania začaté v Spojenom kráľovstve*

18. Súbežne s konaním o rozluke, ktoré začal odporca v spore vo veci samej vo Francúzsku, podala navrhovateľka v spore vo veci samej 19. mája 2011 na Child Support Agency (Detské podporné centrum) žiadosť o výživné pre deti, ktoré mala v opatere.

19. Dňa 24. mája 2011 podala aj návrh na rozvod, ako aj samostatný návrh na určenie výživného.

20. Dňa 7. novembra 2012 High Court so súhlasom navrhovateľky v spore vo veci samej zamietol jej návrh na rozvod v súlade s článkom 19 nariadenia č. 2201/2003.

21. Dňa 6. júna 2014 sa navrhovateľka v spore vo veci samej obrátila *ex parte* na vnútroštátny súd so žiadosťou o vydanie predbežného rozhodnutia alebo vyhlásenia v tom zmysle, že keď podá návrh na rozvod, tento návrh nadobudne účinnosť až 17. júna 2014 jednu minútu po polnoci, t. j. v okamihu, keď malo stratiť platnosť uznesenie o nedosiahnutí zmieru vydané sudcom pre rodinné veci v rámci konania o rozluke začatom odporcom v spore vo veci samej vo Francúzsku. Tento návrh však bol považovaný za príliš inovatívny a bol zamietnutý.

22. Dňa 13. júna 2014 podala navrhovateľka v spore vo veci samej na vnútroštátny súd druhý návrh na rozvod.

23. Dňa 9. októbra 2014 podal odporca v spore vo veci samej s odvolaním sa na článok 19 nariadenia č. 2201/2003 návrh na zamietnutie návrhu na rozvod podaného navrhovateľkou v spore vo veci samej 13. júna 2014 pre neprípustnosť a na výmaz veci.

III – **Prejudiciálne otázky a konanie pred Súdnym dvorom**

24. V tejto súvislosti a za týchto okolností High Court of Justice (England and Wales), Family Division, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky.

„1. Čo znamená slovo ‚potvrdí' na účely článku 19 ods. 1 a 3 [nariadenia č. 2201/2003] za okolností, keď:

a) navrhovateľ v konaní na súde, ktorý začal konať ako prvý (ďalej len ‚prvé konanie'), neurobí v prvom konaní v podstate nijaké úkony po prvom pojednávaní a najmä nepredloží návrh v lehote na konanie o pôvodnom návrhu, v dôsledku čoho sa prvé konanie skončí bez rozhodnutia uplynutím lehoty v súlade s miestnym (francúzskym) právom prvého konania, konkrétne 30 mesiacov po prvom zmierovacom pojednávaní;

b) prvé konanie sa skončí uplynutím lehoty, ako bolo uvedené vyššie, veľmi krátko (tri dni) po začatí konania na súde, ktorý začal konať ako druhý (ďalej len ‚druhé konanie'), v Spojenom kráľovstve, v dôsledku čoho vo Francúzsku nie je vydaný nijaký rozsudok ani akékoľvek nebezpečenstvo nezlučiteľných rozsudkov medzi prvým konaním a druhým konaním;

c) na základe časového pásma Spojeného kráľovstva by navrhovateľ v prvom konaní po skončení prvého konania vždy mohol podať návrh na rozvod vo Francúzsku, skôr než by navrhovateľ [v druhom konaní] mohol podať návrh na rozvod v Spojenom kráľovstve?

2. Znamená slovo ‚potvrdí' konkrétne, že navrhovateľ v prvom konaní musí urobiť ďalšie úkony v prvom konaní s náležitou starostlivosťou a rýchlosťou smerujúcou k vyriešeniu sporu (či už súdom, alebo zmierom), alebo je navrhovateľ v prvom konaní po tom, čo už zabezpečil právomoc podľa článku 3 a článku 19 ods. 1, oprávnený neurobiť nijaké konkrétne úkony smerujúce k rozhodnutiu prvého konania, a tým jednoducho zabezpečiť pozastavenie druhého konania a zablokovať celý spor?"

25. Vnútroštátny súd v návrhu na začatie prejudiciálneho konania uvádza, že autori nariadenia č. 2201/2003 určite nechceli, aby dochádzalo k takým situáciám ako v spore vo veci samej, v ktorom súčasne prebiehajú viaceré súbežné konania v dvoch členských štátoch, lebo ich cieľom bolo dosiahnuť rýchle určenie právomoci a rýchle rozhodnutie vo veci a zabrániť vydávaniu nezlučiteľných rozsudkov.

26. Poukazuje na to, že odporca v spore vo veci samej svojím postupom vyvolal zmätok, ktorý vládne vo veci už štyri roky. Viacero skutočností svedčí o jeho úsilí zabrániť navrhovateľke v spore vo veci samej v podaní návrhu na rozvod na súdoch Spojeného kráľovstva. V tomto smere poukazuje na to, že vo Francúzsku podal návrh na rozvod, hoci ešte prebiehalo konanie o rozluke, ako aj na to, že podal návrh na rozvod vo Francúzsku v prvú možné hodinu v čase, keď vzhľadom na časový posun navrhovateľka v spore vo veci samej nemohla podať taký návrh v Spojenom kráľovstve.

27. Vnútroštátny súd rovnako uvádza, že odporca v spore vo veci samej od vydania rozsudku z 22. novembra 2012, ktorým Cour d'appel potvrdil uznesenie o nedosiahnutí zmieru, neurobil nijaké úkony s cieľom dosiahnuť napredovanie konania o rozluke vo Francúzsku, ale len čakal, kým sa skončí uplynutím lehoty, aby mohol podať návrh na rozvod. Za týchto okolností má pochybnosti o tom, že právomoc francúzskeho súdu možno považovať za „potvrdenú" v zmysle článku 19 nariadenia č. 2201/2003. V tomto smere uvádza tvrdenia navrhovateľky v spore vo veci samej, podľa ktorých len samotné podanie návrhu na súd nepostačuje. Navrhovateľ by mal mať povinnosť dbať o napredovanie konania s náležitou starostlivosťou a rýchlosťou, lebo v opačnom prípade by účastníci rozvodových konaní mali možnosť vyslať „talianske torpédo" na úkor rýchleho vyriešenia sporov.

28. Vnútroštátny súd však uvádza, že taký výklad sa vzďaľuje nielen od znenia článku 19 nariadenia č. 2201/2003, ale aj od judikatúry týkajúcej sa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach,[6] najmä od rozsudku Gantner Electronic[7], v ktorom Súdny dvor konštatoval, že „prekážka začatej veci existuje v prípade, že na dva súdy v zmluvných štátoch sú s konečnou platnosťou podané návrhy na začatie konania, t. j. ešte predtým, než odporcovia mohli predniesť svoje stanoviská“.

29. Vnútroštátny súd nakoniec uvádza, že podľa informácií týkajúcich sa francúzskeho práva, ktoré sú súčasťou jeho spisu, môže návrh na rozluku v lehote troch mesiacov podať len navrhovateľ.

30. Odporca v spore vo veci samej však síce uvádza, že navrhovateľke v spore vo veci samej nezaslal návrh na rozluku z toho dôvodu, že chcel dosiahnuť rozvod bez predlžovania konania, no neposkytol nijaké vysvetlenie dôvodov, pre ktoré nevzal späť svoj pôvodný návrh na rozluku, čo je dôkazom jeho úsilia brániť navrhovateľke v spore vo veci samej čo najdlhšie v podaní návrhu na rozvod v Spojenom kráľovstve, vďaka ktorému by o všetkých sporných otázkach mohol čo najskôr rozhodnúť jeden súd.

31. Vnútroštátny súd ďalej navrhuje, aby Súdny dvor rozhodol o prejednávanej veci v zrýchlenom konaní v súlade s článkom 105 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

32. Uznesením z 13. januára 2015 predseda Súdneho dvora túto žiadosť zamietol. Rozhodol však o prednostnom vyriešení veci v súlade s článkom 53 ods. 3 rokovacieho poriadku. Súdny dvor okrem toho podľa článku 95 ods. 1 svojho Rokovacieho poriadku zachoval anonymitu, o ktorej rozhodol vnútroštátny súd.

33. Dňa 18. mája 2015 odporca v spore vo veci samej informoval Súdny dvor o tom, že uznáva a prijíma právomoc vnútroštátneho súdu, podľa všetkého však o tom neupovedomil vnútroštátny súd ani francúzsky súd. Súdny dvor túto informáciu poskytol vnútroštátnemu súdu a navrhovateľke v spore vo veci samej listom z 21. mája 2015.

34. Navrhovateľka v spore vo veci samej, vláda Spojeného kráľovstva, ako aj Európska komisia predložili písomné pripomienky. Navrhovateľka v spore vo veci samej a Komisia boli tiež vypočuté na verejnom pojednávaní, ktoré sa konalo 1. júna 2015.

IV – **Pripomienky predložené Súdnemu dvoru**

A – *Pripomienky navrhovateľky v spore vo veci samej*

35. Navrhovateľka v spore vo veci samej uvádza, že sa stotožňuje so závermi vnútroštátneho súdu. Rovnako ako uvedený súd v prvom rade konštatuje, že považuje za poľutovaniahodné abnormálne postavenie súdu s právomocou v rozvodových veciach a vo veciach peňažných nárokov vyplývajúcich z manželstva, ktorý nemá možnosť postúpiť vec na základe uplatnenia výnimky *forum non conveniens* súdu, ktorý je vo vhodnejšej situácii, na rozdiel od toho, čo platí vo veciach rodičovských práv a povinností[8] alebo čo v súčasnosti pre občianske a obchodné veci stanovuje nariadenie č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach.[9]

6 — Ú. v. EÚ L 351, s. 1.

7 — C-111/01, EU:C:2003:257, bod 27.

8 — Pozri článok 15 nariadenia č. 2201/2003.

9 — Ú. v. EÚ L 351, s. 1. Pozri odôvodnenia 33 a 34 a články 32 až 34.

36. Poukazuje aj na možnosti zneužitia, ktoré je v spore vo veci samej zjavné a ktoré vyplýva z uplatnenia pravidla prekážky začatej veci v zmysle článku 19 nariadenia č. 2201/2003 v prípade, že účastník, ktorý inicioval konanie, nemá povinnosť prijať opatrenia zamerané na zabezpečenie napredovania konania. Nakoniec vyjadruje poľutovanie nad priťažujúcim a diskriminačným účinkom časových pásiem v rámci Európskej únie, lebo účastníci konania, ktorí sa nachádzajú najvýchodnejšie, majú vždy v absolútnom vyjadrení časovú výhodu oproti účastníkom, ktorí sa nachádzajú najzápadnejšie, ak chcú podať návrh na začatie konania ako prví.

37. Navrhovateľka v spore vo veci samej okrem toho v podstate tvrdí, že pokiaľ majú byť dodržané požiadavky článku 6 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd podpísaný v Ríme 4. novembra 1950, článok 19 nariadenia č. 2201/2003 nemožno vykladať v tom zmysle, že právomoc súdu sa potvrdí, keď je na tento súd podaný návrh na začatie konania, ktoré sa skončí z dôvodu nečinnosti účastníka, ktorý ho inicioval. Toto nariadenie síce umožňuje voľbu príslušného súdu v rozvodových veciach, nemôže však umožniť jednému účastníkovi konania, aby vybral súd nevýhodný pre druhého účastníka a následne oddaľoval vyriešenie sporu alebo sa úplne vyhýbal konaniu, ktoré sám inicioval.

38. V tomto smere poukazuje na to, že buď je nútená zúčastniť sa konania v cudzine na súde, v obvode ktorého nemá bydlisko ani jeden z účastníkov konania a ktorý je pre ňu nevýhodný z hľadiska pravdepodobného výsledku, alebo jej sú odopreté akékoľvek opravné prostriedky, pokým odporca zabezpečuje trvanie konania začatého vo Francúzsku a blokuje začatie akéhokoľvek iného konania.

39. Navrhovateľka v spore vo veci samej následne vysvetľuje, že cieľ a všeobecná systematika nariadenia č. 2201/2003 si vyžadujú, aby prednostná právomoc priznaná súdu, ktorý ako prvý začal konať, bola podmienená povinnosťou účastníka, ktorý začal konanie, uskutočniť s náležitou starostlivosťou a rýchlosťou úkony smerujúce k vyriešeniu sporu. V tomto smere analogicky odkazuje na článok 16 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003, na článok 9 nariadenia Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti [10] a na článok 14 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve. [11]

40. Navrhovateľka v spore vo veci samej napokon tvrdí, že je v rozpore so zdravým rozumom a s prirodzenou spravodlivosťou, ako aj s francúzskou judikatúrou a s judikatúrou Súdneho dvora nepovažovať právomoc za potvrdenú v zmysle článku 19 nariadenia č. 2201/2003 len v prípade, že navrhovateľ uskutočňuje v dobrej viere úkony smerujúce k vyriešeniu sporu. Cour de cassation (Francúzsko) tak v rozsudku z 26. júna 2013 [12] konštatoval, že žaloba je písomnosťou, ktorou sa začína konanie, len pokiaľ po nej nasleduje zaslanie návrhu žalovanému zo strany žalobcu. V spore vo veci samej zo skutočnosti, že odporca nezaslal návrh navrhovateľke, vyplýva, že začatie konania vo Francúzsku prestalo vyvolávať účinky, pokiaľ ide o určenie právomoci v zmysle článku 19 nariadenia č. 2201/2003. Súdny dvor okrem toho potvrdil, že za určitých okolností ak napriek úsiliu vynaloženému súdom, ktorý začal konať ako druhý o návrhu vo veci rodičovských práv a povinností, s cieľom informovať sa u účastníka konania, ktorý sa dovoláva prekážky začatej veci, uvedený súd nemá k dispozícii nijaký dôkaz umožňujúci posúdiť prekážku začatej veci, môže po dobe primeranej na čakanie na odpovede pokračovať v skúmaní návrhu. [13]

10 — Ú. v. EÚ L 7, s. 1.

11 — Ú. v. EÚ L 201, s. 107.

12 — Cour de cassation, 1. občiansky senát, rozsudok z 26. júna 2013, dovolanie č. 12-24001 (ECLI:FR:CCASS:2013:C100695).

13 — Pozri rozsudok Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, bod 86).

41. Navrhovateľka v spore vo veci samej na pojednávaní v reakcii na písomné pripomienky vlády Spojeného kráľovstva uviedla, že prejudiciálne otázky treba vyhlásiť ta prípustné. Zdôrazňuje, že v Spojenom kráľovstve platí, že prekážka začatej veci sa posudzuje ku dňu podania návrhu na súd, a nie ku dňu jeho rozhodnutia. Z toho vyvodzuje záver, že je o to dôležitejšie, aby Súdny dvor odpovedal na otázky a rozhodol, že zohľadniť sa má dátum podania návrhu na vnútroštátny súd, v tomto prípade 13. jún 2014, a že francúzsky súd, na ktorý odporca v spore vo veci samej podal návrh na rozvod 17. júna 2014, teda začal konať ako druhý.

42. Ďalej tvrdí, že povinnosť súdu, ktorý začal konať ako druhý, „odmietnuť vykonávať svoju právomoc“ v zmysle článku 19 ods. 3 nariadenia č. 2201/2003 neznamená, že vyhlási, že nemá právomoc, ale odmietnutie vykonávania právomoci má len odkladný účinok a umožňuje pokračovanie konania, ktoré sa začalo ako druhé, keď sa konanie, ktoré sa začalo ako prvé, skončí takým spôsobom ako v spore vo veci samej.

B – *Pripomienky vlády Spojeného kráľovstva*

43. Vláda Spojeného kráľovstva sa predovšetkým domnieva, že nie je potrebné, aby Súdny dvor rozhodol o prejudiciálnych otázkach vnútroštátneho súdu.

44. V tomto smere tvrdí, že podľa článku 1113 občianskeho súdneho poriadku sa konanie o rozluke začaté odporcom v spore vo veci samej na francúzskom súde skončilo uplynutím lehoty v prvú hodinu dňa 17. júna 2014, takže vnútroštátny súd, na ktorý navrhovateľka v spore vo veci samej podala návrh na rozvod 13. júna 2014, sa mal považovať za „súd, ktorý ako prvý začal konať“, a nie za „súd, ktorý začal konať ako druhý“, a nič na tom nemení skutočnosť, že odporca v spore vo veci samej podal vo Francúzsku 17. júna 2014 o 8 h 20 ráno návrh na rozvod.

45. Toto stanovisko je v súlade s cieľom sledovaným pravidlami prekážky začatej veci stanovenými [14] v článku 19 nariadenia č. 2201/2003, ktorým je zabrániť riziku nezlučiteľných rozhodnutí vydaných v súbežných konaniach na rôznych súdoch, ako aj s judikatúrou Súdneho dvora.

46. Vláda Spojeného kráľovstva napriek tomu preskúmala obe prejudiciálne otázky.

47. Vláda Spojeného kráľovstva v prvom rade tvrdí, že prvá otázka, v ktorej ide o to, či je právomoc francúzskeho súdu potvrdená v zmysle článku 19 nariadenia č. 2201/2003, má zmysel len vtedy, ak sa vnútroštátny súd považuje za „súd, ktorý začal konať ako druhý“. Pripomína, že Súdny dvor rozhodol, že toto ustanovenie, [15] ako aj zodpovedajúce ustanovenia Bruselského dohovoru z 27. septembra 1968 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach [16] a nariadenia č. 44/2001 [17] nariadenie rady (ES) č. 44/2001 sa majú vykladať teleologicky s prihliadnutím na cieľ sledovaný nariadením č. 2201/2003, ktorým je predísť súbežným konaniam pred súdmi rôznych členských štátov a nezlučiteľnosti rozhodnutí, ktorá by z toho mohla vzniknúť.

14 — Pozri rozsudok C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268) a návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Szpunar vo veci C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2275, body 58 až 60).

15 — Pozri rozsudok Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, body 64 a 66).

16 — (Ú. v. ES L 299, s. 32, ďalej len „Bruselský dohovor“) Pozri rozsudky Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, bod 41) a Mærsk Olie & Gas (C-39/02, EU:C:2004:615).

17 — Pozri rozsudok Cartier parfums-lunettes a Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, bod 40).

48. Právomoc francúzskeho súdu však síce bola potvrdená v určitom okamihu, no teraz to už neplatí vzhľadom na to, že konanie o rozluke začaté vo Francúzsku sa skončilo uplynutím lehoty. Vnútroštátny súd by teda mal vychádzať z toho, že prekážka začatej veci už v skutočnosti neexistuje. Toto riešenie by umožnilo zaručiť dosiahnutie cieľa článku 19 nariadenia č. 2201/2003, ktorým je predísť nezlučiteľným rozhodnutiam, a teda zaručiť právnu istotu, a zároveň by bol navrhovateľ nútený konať s cieľom zabezpečiť napredovanie konania, pokiaľ musí prebehnúť v určitej lehote a po jej uplynutí sa skončí.

49. Vláda Spojeného kráľovstva navrhuje, aby Súdny dvor v odpovedi na druhú otázku v podstate konštatoval, že článok 19 nariadenia č. 2201/2003 sa má vykladať v tom zmysle, že výraz „potvrdí“ si vyžaduje, aby účastník, ktorý začal prvé konanie, akým je konanie o rozluke začaté odporcom v spore vo veci samej, s náležitou starostlivosťou uskutočnil úkony smerujúce k rozhodnutiu konania.

50. V tomto smere tvrdí, že cieľ pravidiel prekážky začatej veci podľa nariadenia č. 2201/2003, ktorým je predísť súbežným konaniam na rôznych súdoch a riziku nezlučiteľných rozhodnutí, treba považovať za uľahčenie napredovania sporu smerom k jeho vyriešeniu, a nie za jeho prekážku, z čoho teda vyplýva, že účastníci konania musia uskutočniť úkony na zabezpečenie napredovania konania.

51. Otázka, či navrhovateľ s náležitou starostlivosťou uskutočnil úkony smerujúce k napredovaniu konania, ktoré začal, alebo či len počkal, kým sa toto konanie skončí uplynutím lehoty, je teda dôležitým prvkom pri posudzovaní toho, či sa potvrdila právomoc súdu, ktorý začal konať v zmysle článku 19 nariadenia č. 2201/2003. Opačné riešenie by viedlo do slepej uličky, lebo by bolo prekážkou vyriešenia sporu a odporcovi by odopieralo právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná v zmysle článku 47 Charty základných práv Európskej únie.

C – *Pripomienky Komisie*

52. Komisia na úvod poukazuje na to, že otázky vnútroštátneho súdu vychádzajú z dvoch predpokladov, z ktorých jeden je správny a druhý nesprávny.

53. Po prvé poukazuje na to, že vnútroštátny súd vychádza zo zásady, že súdne konanie o rozluke začaté vo Francúzsku je podľa článku 19 nariadenia č. 2201/2003 prekážkou začatia rozvodového konania v inom členskom štáte, čo je podľa jej názoru správne.

54. Poukazuje však na to, že zo znenia tohto ustanovenia nevyhnutne nevyplýva uvedený záver. Dalo by sa totiž v prvom rade vykladať v tom zmysle, že začatie konania o rozluke je len prekážkou ďalšieho konania o rozluke, ale nie rozvodového konania. Zároveň by sa však dalo vykladať tak, že je prekážkou akéhokoľvek súbežného konania v oblasti manželských vecí.

55. Domnieva sa však, že správny je druhý predpoklad, lebo článok 19 nariadenia č. 2201/2003 si nevyžaduje, aby mali súbežné konania rovnaký predmet a rovnaký dôvod, ale len to, aby mali rovnakých účastníkov konania. Cieľom pravidla prekážky začatej veci je okrem toho predísť vydávaniu nezlučiteľných rozhodnutí súdmi v rôznych členských štátoch, čo by bránilo ich neskoršiemu uznaniu podľa článku 22 písm. d) nariadenia č. 2201/2003. Toto riešenie je napokon nevyhnutné najmä v prípade existencie úzkej väzby medzi návrhom na rozluku a návrhom na rozvod.

56. Po druhé poukazuje na to, že vnútroštátny súd vychádza zo zásady, že otázku existencie prekážky začatej veci treba posudzovať ku dňu podania návrhu na rozvod, v tomto prípade k 13. júnu 2014, a nie ku dňu, keď posudzuje otázku, či má prerušiť konanie, v tomto prípade k 9. októbru 2014, čo je podľa jej názoru nesprávne.

57. Cieľom pravidla prekážky začatej veci je totiž predísť začatiu súbežných konaní v manželských veciach a vylúčiť riziko vydania nezlučiteľných rozhodnutí v rôznych členských štátoch uplatnením prísnej zásady *prior temporis*. Uvedené pravidlo však účastníkom konania nebráni obrátiť sa na súdy v rôznych členských štátoch, ale len požaduje, aby súd, ktorý začal konať ako druhý, prerušil konanie a v prípade potreby odmietol vykonávať svoju právomoc.

58. Komisia sa domnieva, že v takej situácii, aká je predmetom sporu vo veci samej, v ktorej na súde jedného členského štátu prebieha konanie, keď je podaný návrh na súd v druhom členskom štáte, no konanie začaté v prvom členskom štáte sa už skončilo v okamihu podania návrhu na výmaz konania začatého v druhom členskom štáte, je relevantným dátumom na posúdenie prekážky začatej veci deň, keď súd, na ktorom prebieha konanie v druhom členskom štáte, rozhoduje o tom, či má prerušiť konanie a prípadne odmietnuť vykonávať svoju právomoc podľa článku 19 nariadenia č. 2201/2003. Tento výklad je potvrdený jednak znením článku 19 nariadenia č. 2201/2003 a jednak všeobecnou systematikou a cieľom tohto nariadenia.

59. V prejednávanej veci v čase, keď vnútroštátny súd rozhodol o tom, či má prerušiť konanie o návrhu na rozvod podanom navrhovateľkou v spore vo veci samej, t. j. 9. októbra 2014, už vo Francúzsku neprebiehalo súbežné konanie, lebo konanie o rozluke sa skončilo 16. júna 2014, takže neexistovalo ani riziko nezlučiteľných rozhodnutí. Skutočnosť, že odporca v spore vo veci samej podal návrh na rozvod vo Francúzsku 17. júna 2014 v prvú možnú hodinu, nie je podstatná, lebo k tomuto dátumu v Spojenom kráľovstve prebiehalo konanie, a teda išlo o prekážku začatej veci.

60. Za týchto okolností Komisia konštatuje, že na otázky vnútroštátneho súdu nie je potrebné odpovedať, a navrhuje odpoveď len subsidiárne, pričom prvú otázku písm. a) a druhú otázku posudzuje spoločne.

61. V prvom rade uvádza, že význam výrazu „potvrdí sa právomoc“ musí logicky súvisieť s tým, že súd, ktorý začal konať, preskúma svoju právomoc podľa nariadenia č. 2201/2003 a platnosť podania podľa svojho vnútroštátneho procesného práva.

62. Domnieva sa, že judikatúra týkajúca sa článku 27 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 je užitočná na účely výkladu článku 19 nariadenia č. 2201/2003, a pripomína, že v rozsudku Cartier parfums-lunettes a Axa Corporate Solutions assurances [18] Súdny dvor konštatoval, že „právomoc súdu, ktorý začal konať ako prvý, sa… má… považovať za potvrdenú, pokiaľ prvý súd bez návrhu neodmietol svoju právomoc a nijaký z účastníkov konania nenamietol jej nedostatok pred prijatím alebo do prijatia stanoviska, ktoré sa podľa jeho vnútroštátneho procesného práva považuje za prvú obranu vo veci, ktorú prejednáva uvedený súd“.

63. V spore vo veci samej však neexistujú nijaké pochybnosti o tom, že právomoc francúzskeho súdu, ktorý prijal uznesenie o nedosiahnutí zmieru z 15. decembra 2011, bola od začiatku konania potvrdená v zmysle tejto judikatúry. Na jednej strane tento súd povolil podanie návrhu a na druhej strane navrhovateľka v spore vo veci samej sa na konaní zúčastnila v tom zmysle, že podala návrh na vydanie predbežných opatrení a nenamietala voči medzinárodnej právomoci francúzskeho súdu v prvostupňovom ani v odvolacom konaní.

64. Ďalej sa domnieva, že článok 19 nariadenia č. 2201/2003 nestanovuje navrhovateľovi v konaní začatom na súde, ktorý ako prvý začal konať, nijakú povinnosť zabezpečiť napredovanie tohto konania s náležitou starostlivosťou a rýchlosťou. Môže postupovať tak, ako uzná za vhodné, pri dodržaní platných ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov, pričom konajúcemu súdu prináleží dohliadať na ich uplatňovanie a v prípade potreby sankcionovať nekalý alebo neoprávnený postup.

18 — C-1/13, EU:C:2014:109, bod 45.

65. V každom prípade je nemožné, aby súd jedného členského štátu posúdil, či je skutočnosť, že konanie začaté na súde v inom členskom štáte nenapreduje, dôsledkom zneužitia. Komisia v tomto smere poukazuje na to, že samotná navrhovateľka v spore vo veci samej mohla odporcovi v spore vo veci samej zaslať nielen návrh na rozluku, ale aj na rozvod, ako vyplýva zo stanoviska Cour de cassation z 10. februára 2014.

66. Domnieva sa, že článok 19 nariadenia č. 2201/2003 sa má vykladať v tom zmysle, že právomoc súdu, ktorý ako prvý začal konať, neprestane byť potvrdená z dôvodu, že navrhovateľ v konaní, ktoré pred ním prebieha, nepodnikne s náležitou starostlivosťou a potrebnou rýchlosťou nijaké kroky na to, aby mohlo konanie napredovať smerom k vyriešeniu sporu.

V – **Analýza**

A – *Úvodné pripomienky*

67. Na úvod je potrebné so všetkými výhradami, ktoré sú s tým spojené, predstaviť osobitosti francúzskeho práva v oblasti konania o rozluke a rozvodového konania, aby bolo možné uvedomiť si presný rozsah osobitosti situácie, ktorá je predmetom sporu vo veci samej, a jedinečnosť prejudiciálnych otázok vnútroštátneho súdu.

1. Osobitosti konania o rozluke a rozvodového konania vo Francúzsku

68. Ako uvádza Bernard de la Gâtinais, prvý generálny advokát na Cour de cassation, vo svojich návrhoch v rámci stanoviska Cour de cassation z 10. februára 2014,[19] na ktoré sa odvoláva vnútroštátny súd, rozluka sa dlho považovala za „rozvod katolíkov“ v tom zmysle, že jej „hlavným účinkom je z právneho hľadiska konštatovať rozchod manželov a vyriešiť jeho ľudské a vecné následky pri zachovaní manželského zväzku“. V dôsledku toho síce samotný rozvod vzhľadom na svoje konečné účinky v sebe obsahuje rozluku, no rozluka neobsahuje základný prvok rozvodu, ktorým je prerušenie manželského zväzku. Tento jednoduchý dôvod vysvetľuje zásadu upravenú v článku 1076 občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorej návrh na rozvod možno zmeniť na návrh na rozluku, zatiaľ čo opačný postup možný nie je.

69. Ako zdôrazňuje vnútroštátny súd, toto ustanovenie teda stanovuje, že účastník, ktorý podal návrh na rozluku, nemôže tento návrh zmeniť na návrh na rozvod,[20] a že je istým spôsobom väzňom konania, ktoré začal. Keď teda súd, na ktorý bol podaný návrh na rozluku, prijme uznesenie o nedosiahnutí zmieru, ktorým manželom povolí začať konanie o rozluke, ako je to v spore vo veci samej, navrhovateľ má len dve možnosti. V prvom rade sa môže rozhodnúť, že dosiahne rozluku, a teda doviesť konanie do konca tým, že odporcovi zašle návrh na rozluku, čo môže urobiť v lehote troch mesiacov od vydania uznesenia o nedosiahnutí zmieru v súlade s článkom 1113 občianskeho súdneho poriadku. Môže však tiež z určitého dôvodu od rozluky upustiť, najmä preto, že uprednostní rozvod, a vziať späť návrh na rozluku, pričom prípustnosť návrhu na rozvod je podmienené tým, že toto späťvzatie musí byť prijaté a definitívne.[21]

19 — Dovolanie č. 13/70007 (ECLI:FR:CCASS:2014:AV15001), ďalej len „stanovisko z 10. februára 2014“.

20 — Pozri návrhy, ktoré uviedol Bernard de la Gâtinais v rámci stanoviska z 10. februára 2014, a citovanú judikatúru Cour de cassation.

21 — Pozri WATINE-DROUIN, C.: Séparation de corps, causes, procédure, effets. In: *JurisClasseur Notarial*. Zošit č. 5, č. 34 a citovanú judikatúru.

70. Odporca v konaní o rozluke však po uplynutí trojmesačnej lehoty podľa článku 1113 občianskeho súdneho poriadku môže nielen nahradiť nečinnosť navrhovateľa a sám mu zaslať návrh na rozluku, ale môže mu tiež zaslať návrh na rozvod, pričom jeho vzájomný návrh je prípustný vzhľadom na články 1076, 1111 a 1113 občianskeho súdneho poriadku. [22]

71. Hlavné skutkové okolnosti sporu vo veci samej, ako aj prejudiciálne otázky vnútroštátneho súdu teda treba posudzovať vzhľadom na tento právny kontext. [23]

2. Osobitosti sporu vo veci samej

72. Keďže navrhovateľka v spore vo veci samej a odporca v spore vo veci samej majú francúzske občianstvo, je zjavné a nesporné, že francúzsky súd, na ktorý odporca podal návrh na rozluku, má medzinárodnú právomoc na jeho preskúmanie v súlade s článkom 3 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 2201/2003 a zároveň má právomoc aj na rozhodnutie o návrhu na rozvod, ktorý odporca podal 17. júna 2014. Keďže obaja manželia mali obvyklý pobyt v Spojenom kráľovstve, je rovnako nesporné, že aj súdy tohto členského štátu majú medzinárodnú právomoc na rozhodnutie o ich rozvode v súlade s článkom 3 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 2201/2003.

73. Ďalej je nesporné, že keďže odporca v spore vo veci samej podal ako prvý na francúzsky súd návrh na rozluku, konkrétne 30. marca 2011, súd Spojeného kráľovstva, na ktorý navrhovateľka v spore vo veci samej podala 24. mája 2011 návrh na rozvod, začal konať ako druhý, a teda mal prerušiť konanie v súlade s článkom 19 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003, kým sa potvrdí právomoc francúzskeho súdu.

74. Nakoniec je rovnako nesporné, že francúzsky súd, ktorý začal konať ako prvý, v uznesení o nedosiahnutí zmieru prijatom 15. decembra 2011 potvrdil svoju právomoc na rozhodovanie o návrhu na rozluku podanom odporcom v spore vo veci samej a zároveň vyzval účastníkov na začatie konania o rozluke. Ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, High Court v dôsledku toho v súlade s článkom 19 ods. 3 nariadenia č. 2201/2003 dňa 7. novembra 2012 so súhlasom navrhovateľky v spore vo veci samej zamietol návrh na rozvod, ktorý podala.

75. Z toho vyplýva, že prinajmenšom v celej tejto prvej fáze sa konanie vo veci samej vyvíjalo v súlade s pravidlami prekážky začatej veci stanovenými v článku 19 nariadenia č. 2201/2003.

22 — Pozri stanovisko z 10. februára 2014 a návrhy, ktoré v ňom uviedol Bernard de la Gâtinais.

23 — Ako uvádza navrhovateľka v spore vo veci samej, v tomto smere treba poukázať na to, že Cour de cassation potvrdil rozsudok Cour d'appel, ktorý rozhodol, že podľa článku 3 ods. 1 písm. a) a článku 16 nariadenia č. 2201/2003 „súd začne v rozvodových veciach náležite konať dňom podania prvotného návrhu pod podmienkou, že po ňom nasleduje zaslanie návrhu na rozvod druhému účastníkovi konania“; pozri Cour de cassation, 1. občiansky senát, rozsudok z 26. júna 2013, dovolanie č. 12-24001 (ECLI:FR:CCASS:2013:C100695). Je síce pravda, že tento výklad nariadenia č. 2201/2003, pokiaľ ho Súdny dvor potvrdí, môže vyriešiť problém sporu vo veci samej, otázky položené Súdnemu dvoru sa však netýkajú „náležitosti“ podania na francúzsky súd, ale, ako ukážem v nasledujúcich úvahách, výrazov „potvrdí sa právomoc“ v zmysle článku 19 nariadenia č. 2201/2003 a „súd, ktorý ako prvý začal konať“, v zmysle článku 16 nariadenia.

76. Keďže tento bod je nesporný, treba predovšetkým poukázať na to, ako uvádza Komisia, že ide o prekážku začatej veci v zmysle tohto ustanovenia [24] vzhľadom na to, že v jednom členskom štáte bol podaný návrh na rozvod a súbežne bol podaný návrh na rozluku v inom členskom štáte, pričom uvedené ustanovenie si vyžaduje len totožnosť účastníkov konania, a nie prísnu totožnosť predmetu a dôvodu návrhov. [25]

77. Konanie vo veci samej a otázky vnútroštátneho súdu sa však netýkajú tejto prvej fázy vývoja sporu vo veci samej, ale jeho druhej fázy, ktorá sa začala krátko pred uplynutím tridsaťmesačnej lehoty upravenej v článku 1113 občianskeho súdneho poriadku, ktorým uznesenie o nedosiahnutí zmieru prijaté francúzskym súdom stratilo platnosť.

78. Ako totiž vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, navrhovateľka v spore vo veci samej sa krátko pred uplynutím tejto lehoty 6. júna 2014 usilovala dosiahnuť, aby High Court s predstihom prijal jej návrh na rozvod. [26] Tento návrh, ktorý vnútroštátny súd označil za „dôvtipný“, však bol zamietnutý, lebo sa javil ako príliš inovatívny. Navrhovateľka v spore vo veci samej teda podala na vnútroštátny súd návrh na rozvod 13. júna 2014.

79. V tomto smere treba zdôrazniť, že na rozdiel od návrhu zo 6. júna 2014, ktorého predmet bol odlišný, vnútroštátny súd oficiálne nezamietol návrh na rozvod z 13. júna 2014, no neposkytol k tomu nijaké vysvetlenie. Vnútroštátny súd najmä neuvádza, či považuje podanie návrhu za právoplatné z hľadiska práva Spojeného kráľovstva, ako aj z hľadiska článku 16 nariadenia č. 2201/2003.

80. Bez ohľadu na to práve návrhom na rozvod, ktorý navrhovateľka v spore vo veci samej podala 13. júna 2014, sa začalo konanie, v rámci ktorého High Court podal Súdnemu dvor návrh na začatie prejudiciálneho konania, pričom odporca v spore vo veci samej navrhuje, aby bol tento návrh zamietnutý práve na základe článku 19 nariadenia č. 2201/2003, s poukázaním na to, že 13. júna 2014 ešte prebiehalo konanie o rozluke, a s odvolaním sa na zneužitie konania.

81. Špecifický kontext tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania napokon vysvetľuje prinajmenšom nezvyčajné znenie prejudiciálnych otázok položených Súdnemu dvoru, ktorým sa teraz treba zaoberať.

3. Jedinečnosť prejudiciálnych otázok

82. Obe prejudiciálne otázky položené vnútroštátnym súdom sú úzko prepojené vzhľadom na to, že zo samotného ich znenia vyplýva, že sa výslovne týkajú výrazu „potvrdí sa právomoc“ v zmysle článku 19 ods. 1 a 3 nariadenia č. 2201/2003.

24 — Treba však poukázať na to, že Súdny dvor zatiaľ nemal príležitosť poskytnúť výklad tohto ustanovenia.

25 — Treba pripomenúť, že článok 19 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 preberá podstatu článku 11 ods. 2 dohovoru uzatvoreného na základe článku K.3 Zmluvy o Európskej únii, ktorý sa týka právomoci, uznávania a výkonu rozsudkov v manželských veciach a bol podpísaný v Bruseli 28. mája 1998 (Ú. v. ES C 221, s. 2; ďalej len „Bruselský dohovor z 28. mája 1998“), ktorý bol predstavený ako inovatívne ustanovenie zamerané na riešenie prípadov „falošnej prekážky začatej veci“ s cieľom „špecificky zohľadniť rozdiely medzi právnymi poriadkami štátov vyplývajúce zo skutočnosti, že nie všade existuje rozluka, rozvod a anulovanie manželstva“; pozri dôvodovú správu k dohovoru uzatvorenému na základe článku K.3 Zmluvy o Európskej únii, ktorý sa týka právomoci, uznávania a výkonu rozsudkov v manželských veciach, ktorú vypracovala Alegría Borrás a schválila ju Rada 28. mája 1998, bod 54 (Ú. v. ES L 221, s. 27) Pozri tiež návrh Komisie [KOM (1999) 220 v konečnom znení] vedúci k prijatiu nariadenia Rady (ES) č. 1347/2000 z 29. mája 2000 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností k spoločným deťom manželov (Ú. v. ES L 160, s. 19; Mim. vyd. 19/001, s. 209), na ktoré odkazuje návrh Komisie [KOM (2002) 222 v konečnom znení] vedúci k prijatiu nariadenia č. 2201/2003.

26 — Pozri v tomto smere bod 21 týchto návrhov.

83. Prvou otázkou sa vnútroštátny súd totiž v podstate pýta, či sa majú ustanovenia článku 19 ods. 1 a 3 nariadenia č. 2201/2003 vykladať v tom zmysle, že právomoc súdu členského štátu, ktorý ako prvý začal konať o návrhu na rozluku, sa má stále považovať za „potvrdenú“ za okolností, ktoré opisuje, t. j. keď:

— navrhovateľ v tomto konaní o rozluke, ktorému bolo povolené zaslať odporkyni návrh na rozluku v lehote 30-tich mesiacov, tento návrh v uvedenej lehote nezašle a čaká na skončenie konania, aby mohol iniciovať nové rozvodové konanie na tom istom súde,

— konanie o rozluke sa skončí veľmi krátko po začatí rozvodového konania v inom členskom štáte a

— navrhovateľ v konaní o rozluke môže vzhľadom na časové pásma vždy začať rozvodové konanie skôr ako odporkyňa.

84. Druhou otázkou sa pýta, či sa má článok 19 nariadenia č. 2201/2003 a najmä slovo „potvrdí“ vykladať v tom zmysle, že účastník, ktorý začal konanie o rozluke na súde jedného členského štátu, musí s náležitou starostlivosťou a rýchlosťou vykonať úkony na účely vyriešenia tohto sporu.

85. Druhá otázka je v mnohých ohľadoch len preformulovaním prvej otázky a vnútroštátny súd sa v konečnom dôsledku v podstate usiluje určiť, či možno právomoc súdu členského štátu, ktorý ako prvý začal konať o návrhu na rozluku, stále považovať za potvrdenú v zmysle článku 19 ods. 1 a 3 nariadenia č. 2201/2003, pokiaľ navrhovateľ vôbec nedbá o to, aby sa konanie zavŕšilo.

86. Bez ohľadu na to sa teda otázka vnútroštátneho súdu týka výlučne toho, či sa má nariadenie č. 2201/2003 vykladať v tom zmysle, že právomoc francúzskeho súdu, ktorá bola riadne potvrdená v zmysle článku 19 uvedeného nariadenia, pokiaľ ide o návrh na rozluku podaný odporcom v spore vo veci samej 30. marca 2011, sa má „stále“ považovať za potvrdenú za okolností sporu vo veci samej, a či má teda prerušiť konanie a prípade odmietnuť vykonávať svoju právomoc v prospech francúzskeho súdu v rámci rozvodového konania iniciovaného navrhovateľkou v spore vo veci samej 13. júna 2014.

87. Aby som však mohol odpovedať na túto otázku, najprv musím určiť, či sa má za „súd, ktorý ako prvý začal konať“, v zmysle článku 19 nariadenia č. 2201/2003 považovať vnútroštátny súd, na ktorý navrhovateľka v spore vo veci samej podala návrh na rozvod 13. júna 2014, alebo francúzsky súd, na ktorý odporca v spore vo veci samej podal návrh na rozvod 17. júna 2014, vzhľadom na osobitné okolnosti sporu vo veci samej, ktoré sa vyznačujú tým, že medzi týmito dvoma dátumami sa uplynutím lehoty skončilo konanie o rozluke začaté vo Francúzsku. Táto otázka však závisí jednak od výkladu článku 16 nariadenia č. 2201/2003, na ktorý sa vnútroštátny súd neodvoláva, a jednak článku 19 tohto nariadenia.

88. V dôsledku toho treba na jednej strane obe prejudiciálne otázky vnútroštátneho súdu posúdiť spoločne a na druhej strane ich treba rozšíriť a preformulovať tak, aby sa týkali aj článku 16 nariadenia č. 2201/2003.

89. Domnievam sa teda, že aby mohli byť vnútroštátnemu súdu poskytnuté informácie, ktoré mu umožnia rozhodnúť v spore vo veci samej, hlavná otázka, na ktorú by mal Súdny dvor odpovedať, by mohla znieť takto:

„Majú sa články 16 a 19 nariadenia č. 2201/2003 vykladať v tom zmysle, že za okolností sporu vo veci samej,

— keď sa konanie o rozluke začaté na súde prvého členského štátu skončilo uplynutím lehoty a

— boli súbežne podané dva návrhy na rozvod, jeden na súde iného členského štátu krátko pred dátumom skončenia konania o rozluke a druhý na súde prvého členského štátu krátko po tom istom dátume,

treba vychádzať z toho, že právomoc súdu prvého členského štátu na rozhodovanie o návrhu na rozvod je potvrdená?“

B – *O výklade článkov 16 a 19 nariadenia č. 2201/2003*

90. Súdny dvor už síce mal príležitosť poskytnúť výklad článku 19 ods. 2 nariadenia č. 2201/2003, pokiaľ ide o prekážku začatej veci v oblasti rodičovských práv a povinností,[27] no zatiaľ nemal príležitosť poskytnúť výklad ustanovení článku 19 ods. 1 a 3 uvedeného nariadenia ani ustanovení článku 11 ods. 1 a 3 nariadenia č. 1347/2000 alebo článku 11 ods. 1 a 3 Bruselského dohovoru z 28. mája 1998.

91. Súdny dvor však už mal príležitosť poskytnúť výklad ustanovení iných právnych nástrojov, ktoré sú rovnocenné uvedeným ustanoveniam, najmä článku Bruselského dohovoru[28] a článku 27 nariadenia č. 44/2001,[29] a teda pri hľadaní odpovedí na otázky vnútroštátneho súdu mu môže byť táto judikatúra užitočná.[30]

92. V tejto súvislosti z ustanovení článku 19 ods. 1 a 3 nariadenia č. 2201/2003 vyplýva, že v prípade prekážky začatej veci súd, ktorý začal konať ako druhý, aj bez návrhu preruší konanie, až kým sa nepotvrdí právomoc súdu, ktorý začal konať ako prvý, a v prípade potreby odmietne vykonávať svoju právomoc v prospech tohto súdu.

93. Súd v jednom členskom štáte, na ktorý bol podaný napríklad návrh na rozvod, tak musí prerušiť konanie, pokiaľ bol na súd v inom členskom štáte skôr podaný napríklad návrh na rozluku, kým sa nepotvrdí právomoc posledného uvedeného súdu. Keď sa táto právomoc potvrdí, súd, ktorý začal konať ako druhý o návrhu na rozvod, musí odmietnuť vykonávať svoju právomoc v prospech súdu, ktorý ako prvý začal konať o návrhu na rozluku.

94. Tieto ustanovenia teda rovnako ako článok 21 Bruselského dohovoru upravujú procesné pravidlo prekážky začatej veci, ktoré vychádza jednoznačne a výlučne z chronologického poradia, v akom dotknuté súdy začali konať.[31]

95. Ako som už uviedol, za okolností sporu vo veci samej súd Spojeného kráľovstva, na ktorý navrhovateľka v spore vo veci samej podala návrh na rozvod 24. mája 2011, mal prerušiť konanie podľa článku 19 ods. 3 nariadenia č. 2201/2003 a následne odmietnuť vykonávať svoju právomoc podľa článku 19 ods. 3 nariadenia č. 2201/2003, čo aj urobil.

27 — Pozri rozsudok Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, body 64 až 86).

28 — Pozri rozsudky Zelger (129/83, EU:C:1984:215), Gubisch Maschinenfabrik (144/86, EU:C:1987:528), Overseas Union Insurance a i. (C-351/89, EU:C:1991:279), Tatry (C-406/92, EU:C:1994:400), von Horn (C-163/95, EU:C:1997:472), Drouot assurances (C-351/96, EU:C:1998:242), Gantner Electronic (C-111/01, EU:C:2003:257), Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657) a Mærsk Olie & Gas (C-39/02, EU:C:2004:615).

29 — Pozri najmä rozsudky Cartier parfums-lunettes a Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109) a Weber (C-438/12, EU:C:2014:212).

30 — Pozri v tomto zmysle, ale s výhradami vyplývajúcimi z osobitosti rodičovských práv a povinností, pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Jääskinen vo veci Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, bod 95 a nasl.); pozri tiež najmä rozsudok Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, bod 64 a nasl.).

31 — Pozri rozsudok Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, bod 47).

96. Otázky, ktoré si kladie vnútroštátny súd sa však netýkajú návrhu na rozvod podaného navrhovateľkou v spore vo veci samej 24. mája 2011, ale jej návrhu z 13. júna 2014, pričom problém prekážky začatej veci, ktorý potrebuje vyriešiť, vyplýva z toho, že po sebe nasledovalo konanie o rozluke začaté vo Francúzsku 30. marca 2011 a rozvodové konanie začaté vo Francúzsku 17. júna 2014 a medzi týmito dátumami bol podaný návrh na rozvod v Spojenom kráľovstve.

97. Z prísne chronologického hľadiska však treba konštatovať, že rozvodové konanie, na ktoré bol v Spojenom kráľovstve podaný návrh 13. júna 2014, sa síce začalo pred rozvodovým konaním vo Francúzsku, na ktoré bol podaný návrh 17. júna 2014, no keď sa začalo rozvodové konanie v Spojenom kráľovstve, vo Francúzsku ešte prebiehalo konanie o rozluke začaté 30. marca 2011.

98. Inými slovami, samotné ustanovenia článku 19 ods. 1 a 3 nariadenia č. 2201/2003 neumožňujú vyriešiť problém prekážky začatej veci v takej situácii, aká je predmetom sporu vo veci samej, ktorá sa vyznačuje duálnosťou konania o „otvorenie manželstva“ vo Francúzsku a začatím dvoch súbežných rozvodových konaní v dvoch členských štátoch krátko pred skončením konania o rozluke a bezprostredne po ňom.

99. Na jednej strane by totiž bolo možné rozhodnúť, že v čase, keď bol na vnútroštátny súd 13. júna 2014 podaný návrh na rozvod, bol tento súd ešte a stále súdom, ktorý začal konať ako druhý, a teda mal prerušiť konanie a odmietnuť vykonávať svoju právomoc vzhľadom na to, že ešte prebiehalo konanie o rozluke.

100. Na druhej strane by však bolo možné rozhodnúť aj v tom zmysle, že v čase, keď bol na francúzsky súd 17. júna 2014 podaný návrh na rozvod, vnútroštátny súd bol súdom, ktorý začal konať ako prvý, keďže konanie o rozluke sa skončilo uplynutím lehoty.

101. V dôsledku toho a vzhľadom na ustálenú judikatúru je potrebné hľadať riešenie problému vyvolaného sporom vo veci samej pri zohľadnení všeobecnej systematiky nariadenia č. 2201/2003, ako aj účelu sledovaného pravidlami, ktoré stanovuje. [32]

102. Domnievam sa najmä, že nemožno vyhovieť návrhu Komisie, podľa ktorého by mal Súdny dvor formou judikatúry určiť dátum, ku ktorému treba posudzovať prekážku začatej veci, lebo v skutočnosti by išlo o popretie samotnej existencie akejkoľvek prekážky začatej veci v spore vo veci samej. Prístup presadzovaný vládou Spojeného kráľovstva, podľa ktorého treba určiť, ktorý z dvoch súdov, na ktoré bol súbežne podaný návrh na rozvod a ktoré majú tiež právomoc rozhodnúť o ňom, treba za okolností sporu vo veci samej považovať za súd, ktorý začal konať ako prvý, sa mi zdá byť vhodnejší.

103. V tomto smere treba pripomenúť, že pravidlá týkajúce sa prekážky začatej veci smerujú k tomu, aby sa v záujme riadneho výkonu súdnictva v rámci Únie predišlo súbežným konaniam pred súdmi rôznych členských štátov a nezlučiteľnosti rozhodnutí, ktorá by z toho mohla vzniknúť. [33]

104. S týmto cieľom nariadenie č. 2201/2003 v článku 19 stanovuje jasný a účinný mechanizmus riešenia prípadov prekážky začatej veci založený na vyššie uvedenom chronologickom procesnom pravidle, no zároveň vo svojom článku 16 [34] vymedzuje pojem „začatie konania na súde“.

32 — Pozri najmä rozsudky Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, bod 70) ako aj Cartier parfums-lunettes a Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, bod 33).

33 — Pokiaľ ide o Bruselský dohovor, pozri najmä rozsudok Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, bod 41), a pokiaľ ide o nariadenie č. 2201/2003, rozsudok Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, bod 64).

34 — Do článku 16 nariadenia č. 2201/2003 boli konkrétne prebraté ustanovenia článku 11 ods. 4 nariadenia č. 1347/2000.

105. Treba totiž pripomenúť, že na účely uplatnenia pravidiel prekážky začatej veci sa konanie na súde považuje za začaté v súlade s týmto ustanovením buď momentom podania písomnosti, ktorou sa začína konanie, alebo momentom prevzatia tejto písomnosti orgánom povereným doručovaním, v závislosti od možnosti, ktorú si vybral členský štát súdu, pričom v oboch prípadoch navrhovateľ nesmie opomenúť prijať kroky, ktoré musí prijať, aby zabezpečil buď doručenie písomnosti odporcovi, alebo podanie písomnosti na súde.

106. Článok 16 nariadenia č. 2201/2003 tak vymedzuje procesné, ako aj časové vlastnosti pojmu začatie konania na súde tým, že stanovuje, kedy a za akých podmienok sa konanie začína, a to bez ohľadu na ustanovenia vnútroštátnych právnych predpisov členských štátov. [35] Všeobecnejšie povedané, pojem „súd, ktorý ako prvý začal konať“, treba považovať za samostatný pojem práva Únie. [36]

107. Práve na základe ustanovení článku 16 nariadenia č. 2201/2003 teda treba určiť, ako sa má pravidlo prekážky začatej veci upravené v článku 19 nariadenia č. 2201/2003 konkrétne uplatniť v takej situácii, aká je predmetom sporu vo veci samej, pričom toto uplatnenie musí umožniť čo najviac obmedziť riziko súbežných konaní a vyhnúť sa predĺženiu doby prerušenia konania na súde, ktorý začal konať ako druhý. [37]

108. Prvý problém, ktorý treba vyriešiť, je teda otázka, či možno vychádzať z toho, že vnútroštátny súd skutočne „začal konať“ 13. júna 2014 v zmysle článku 16 nariadenia č. 2201/2003.

109. Zdá sa, že to tak naozaj je. Navrhovateľka v spore vo veci samej totiž 13. júna 2014 podala návrh na rozvod na vnútroštátny súd a v návrhu na začatie prejudiciálneho konania nič nenaznačuje, že neprijala opatrenia, ktoré bola povinná prijať v súlade s článkom 16 nariadenia č. 2201/2003. V konečnom dôsledku však vnútroštátnemu súdu prináleží uskutočniť v tomto smere potrebné posúdenie.

110. Okrem toho chcem uviesť, že aj francúzsky súd podľa všetkého naozaj „začal konať“ 17. júna 2014 v zmysle článku 16 nariadenia č. 2201/2003 o návrhu na rozvod podanom odporcom v spore vo veci samej.

111. Na základe prísneho uplatnenia chronologického procesného pravidla upraveného v článku 19 nariadenia č. 2201/2003 preto treba vychádzať z toho, že za okolností sporu vo veci samej vnútroštátny súd je súd, ktorý ako prvý začal konať o návrhu na rozvod, a že teda francúzskemu súdu, ktorý začal konať ako druhý, prináležalo prerušiť konanie, kým sa nepotvrdí právomoc vnútroštátneho súdu, a v prípade potreby odmietnuť vykonávať svoju právomoc.

35 — Ako správne uvádza generálny advokát Jääskinen v návrhoch prednesených vo veci Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, bod 98). V tomto smere poukazuje na to, že normotvorca sa odchýlil od stanoviska, ktoré prijal Súdny dvor v súvislosti s článkom 21 Bruselského dohovoru z 27. septembra 1968 v rozsudku zo 7. júna 1984, Zelger (129/83, EU:C:1984:215, bod 16), v ktorom konštatoval, že „článok 21 dohovoru treba vykladať v tom zmysle, že za ‚súd, ktorý začal konať ako prvý‘, sa má považovať súd, pred ktorým boli ako pred prvým splnené podmienky umožňujúce konštatovať definitívnu prekážku začatej veci, pričom tieto podmienky je potrebné posúdiť podľa vnútroštátneho práva jednotlivých dotknutých súdov“.

36 — Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Jääskinen vo veci Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, bod 98).

37 — Pozri analogicky k článku 27 nariadenia č. 44/2001 rozsudok Cartier parfums-lunettes a Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, body 38 a 41).

112. Vzhľadom na to, že na jednej strane právomoc francúzskeho súdu na rozhodovanie v konaní o rozluke začatom odporcom v spore vo veci samej treba považovať za zaniknutú z dôvodu skončenia konania uplynutím lehoty a na druhej strane vnútroštátny súd treba považovať za súd, ktorý ako prvý začal konať o návrhu na rozvod, sa jednotlivé skutkové okolnosti, ktoré vnútroštátny súd uvádza vo svojich prejudiciálnych otázkach ako rozhodujúce,[38] javia ako nepodstatné. Jediná otázka, na ktorú treba odpovedať, teda znie, či je právomoc vnútroštátneho súdu potvrdená v zmysle článku 19 nariadenia č. 2201/2003.

113. Rozhodnutie v tomto smere síce prislúcha vnútroštátnemu súdu, treba však poukázať na to, že podľa článku 3 nariadenia č. 2201/2003 vnútroštátny súd má právomoc na rozhodnutie o rozvode, o ktorý sa usilujú účastníci konania vo veci samej. Ďalej možno poukázať na to, že na jednej strane vnútroštátny súd neodmietol svoju právomoc na rozhodnutie o návrhu na rozvod podanom navrhovateľkou v spore vo veci samej, práve naopak, a na druhej strane odporca v spore vo veci samej nenamietal nedostatok právomoci vnútroštátneho súdu, ale len podal návrh na zamietnutie alebo výmaz návrhu na rozvod podaný navrhovateľkou v spore vo veci samej podľa článku 19 ods. 3 nariadenia č. 2201/2003.[39]

114. Dalo by sa ešte namietať, že za okolností sporu vo veci samej navrhnutý výklad článkov 16 a 19 nariadenia č. 2201/2003 znevýhodňuje osoby, ktoré ako odporca v spore vo veci samej nemôžu vo Francúzsku začať rozvodové konanie po podaní návrhu na rozluku vzhľadom na to, že v inom členskom štáte sa začalo rozvodové konanie krátko po skončení konania o rozluke uplynutím lehoty podľa článku 1113 občianskeho súdneho poriadku.

115. Táto nevýhoda je však viac zdanlivá než skutočná, lebo je nesporné, že keby odporca v spore vo veci samej chcel, mohol vziať späť návrh na rozluku a následne podať na francúzskom súde návrh na rozvod. Prípadné znevýhodnenie je len dôsledkom situácie vyplývajúcej z duálnosti konania o „otvorenie manželstva“ vo Francúzsku a procesnej nerovnováhy, ktorú články 1076, 1111 a 1113 občianskeho súdneho poriadku vytvárajú medzi navrhovateľom a odporcom v rámci vedenia konania o rozluke.

116. V každom prípade ako uvádza generálny advokát Jääskinen vo svojich návrhoch prednesených vo veci Weber[40], pokiaľ ide o článok 27 nariadenia č. 44/2001, prednostná právomoc, ktorú toto ustanovenie upravuje len na základe chronologického kritéria, vedie nevyhnutne k zvýhodneniu účastníka, ktorý pri podaní návrhu na súd členského štátu konal rýchlejšie.

117. Z predchádzajúcich úvah vyplýva, že na prejudiciálne otázky položené vnútroštátnym súdom treba odpovedať tak, že články 16 a 19 nariadenia č. 2201/2003 sa majú vykladať v tom zmysle, že za okolností sporu vo veci samej,

— keď sa konanie o rozluke začaté na súde prvého členského štátu skončilo uplynutím lehoty a

— boli súbežne podané dva návrhy na rozvod, jeden na súde iného členského štátu krátko pred dátumom skončenia konania o rozluke a druhý na súde prvého členského štátu krátko po tom istom dátume,

38 — A to po prvé skutočnosť, že odporca v spore vo veci samej nepodnikol nijaké kroky smerujúce k zavŕšeniu konania o rozluke, ktoré začal vo Francúzsku, či sa dokonca zjavne usiloval nekalo postupovať s cieľom blokovať začatie akéhokoľvek rozvodového konania v Spojenom kráľovstve, a po druhé skutočnosť, že z dôvodu časových pásiem Spojeného kráľovstva a Francúzska je navrhovateľ, ktorý sa obráti na francúzsky súd, automaticky zvýhodnený z hľadiska chronologických pravidiel prekážky začatej veci stanovených v článku 19 nariadenia č. 2201/2003.

39 — Pozri analogicky k článku 27 nariadenia č. 44/2001 rozsudok Cartier parfums-lunettes a Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, bod 44).

40 — C-438/12, EU:C:2014:43, bod 79.

treba vychádzať z toho, že právomoc súdu prvého členského štátu na rozhodovanie o návrhu na rozvod nie je potvrdená.

VI – **Návrh**

118. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky položené zo strany High Court of Justice (England and Wales), Family Division, takto:

Články 16 a 19 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa majú vykladať v tom zmysle, že za okolností sporu vo veci samej,

— keď sa konanie o rozluke začaté na súde prvého členského štátu skončilo uplynutím lehoty a

— boli súbežne podané dva návrhy na rozvod, jeden na súde iného členského štátu krátko pred dátumom skončenia konania o rozluke a druhý na súde prvého členského štátu krátko po tom istom dátume,

treba vychádzať z toho, že právomoc súdu prvého členského štátu na rozhodovanie o návrhu na rozvod nie je potvrdená.